

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР

Шегедин М.Б.

Львівський державний медичний коледж, м.Львів

Реалізація завдання підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів залежить у першу чергу від викладача, його наукової та методичної кваліфікації. Власне від його знань, педагогічної майстерності, рівня культури, моральних якостей впливає, на скільки глибоко буде засвоєна дисципліна студентом, яким у кінцевому результаті стане майбутній фахівець [2].

Сьогодні освіта не може бути вдосконалена без принципового переосмислення ролі викладача у навчально-виховному процесі. Викладач на даний час повинен навчатися управляти діяльністю як усього колективу студентів, так і кожного окремого студента. Проте це неможливо в межах традиційного уявлення про педагогічний процес. Кращі викладачі завжди ведуть пошук, використовують активні методи навчання на різних етапах заняття, які передбачають не тільки набуття студентами знань та вмінь, але й сприяють загальному розвитку особистості майбутнього фахівця: формуванню інтересів і здібностей, розвитку творчого мислення, потреби в самоосвіті [3].

Наблизити навчання до професійної діяльності дозволяють методи, які створюють сприятливі умови для розгортання творчого потенціалу особистості. Без наявності сучасних засобів навчання неможливо забезпечувати високий рівень викладання [1].

Засоби навчання покликані створити умови інтенсифікації навчально-виховного процесу, міцного і творчого засвоєння студентами все зростаючого обсягу знань, перетворення їх у

глибокі переконання. Серед них першочергове значення мають: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної позааудиторної роботи; написання нових навчальних посібників з поєднанням теорії практики; розробка комп'ютерних навчальних та контролюючих програм; використання сучасних технічних засобів навчання, які значно розширюють можливості проведення різних видів занять; запровадження новітніх педагогічних прийомів. Ефективність застосування різних засобів навчання досліджувалась шляхом вивчення думки самих студентів та якістю кінцевого рівня успішності.

Згідно з "Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", затвердженим наказом Міністерства освіти України від 02.06.93 №161, загальний обсяг годин на вивчення навчальних дисциплін складається з аудиторних занять і самостійної роботи студента. Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння програмним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Вона повинна забезпечуватися системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення даної дисципліни.

Оптимізація самостійної роботи студентів допомагають методичні вказівки, розроблені і видані викладачами нашого коледжу з багатьох фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін за спеціальністю "Сестринська справа". Послідовність розгляду тем у вказаних методичних вказівках, зміст та хід практичних занять направлені на розширення загально медичного

світогляду, вдосконалення пошуково-дослідницьких навичок майбутнього фахівця, поглиблення його клінічного мислення, засвоєння принципів аргументованості висновків та рішень. У методичних вказівках обґрунтована мета самопідготовки з кожної теми. Для поглиблення знань з того чи іншого розділу і для самоконтролю наводяться питання та тестові завдання, задачі, які використовуються як самооцінковий показник студента до практичних занять. Вказівки містять перелік практичних навичок, засвоєння яких передбачене по тій чи іншій темі, включають обов'язкову та додаткову літературу.

Для вивчення ефективності застосування різних методів самостійної роботи нами проведено анкетування студентів всіх курсів спеціальності "Сестринська справа" I та II рівнів підготовки. Відповідно до проведеного аналізу анкет нами пропонуються наступні види самостійної роботи, які визнані студентами як кращі та ефективніші: робота над опорними конспектами, підготовленими викладачами, особливо, з врахуванням відсутності сучасних підручників нововведених дисциплін; робота над "німими" малюнками та графами логічної структури з їх заповнення; самостійна робота (чергування) в лікарнях у позаурочний час; виготовлення схем, стендів, таблиць, прозірок, знімання та монтування навчальних відеофільмів; участь у розробці комп'ютерних навчальних програм; науково-пошукова робота; конференції та диспути за підготовленими рефератами; конкурси з оволодіння знаннями та практичними навичками.

Особливо гостро сьогодні стоїть питання про створення нового покоління навчальних підручників та посібників, зокрема, з професійно-орієнтованих (спеціальних) дисциплін, враховуючи практичну їх відсутність відповідно до навчальних планів та програм спеціальності "Сестринська справа" (1998 р.) обох освітніх рівнів. Нові навчальні посібники, над якими працюють творчі групи коледжу мають на меті відобразити розвиваючі функції навчання, наближення до фахової діяльності. Методична система переорієнтовується з екстенсивного навчання на інтенсивне, на збільшення обсягу інформації, призначеної для обов'язкового засвоєння студентами в плані формування умінь майбутніх медичних сестер, інтелектуального розвитку особистості.

Досягти потрібного розвиваючого ефекту навчання можна, реалізуючи, зокрема, в підручнику чи посібнику діяльнісний підхід, який сприяє інтенсифікації навчального процесу. Цей підхід спрямований не лише на засвоєння готових знань, а й на: способи засвоєння, міркування, що застосовуються при вивченні даної дисципліни; створення проблемних ситуацій, що стимулюють самостійні відкриття студентами навчальних фактів; реалізацію в навчанні гуманітарного потенціалу (формування наукового світогляду,

наукової картини світу, оволодіння методами пізнання).

Впродовж останніх років вищий заклад освіти постійно поповнюється комп'ютерною технікою. На даний час ми маємо досвід використання комп'ютерної техніки для перевірки кінцевого рівня якості підготовки фахівців, тобто проведення комп'ютерної тестової частини комплексних кваліфікаційних завдань. Нами розроблені тестові завдання II-IV рівнів складності для комп'ютерного контролю знань студентів. Питання та відповіді відображають теоретичні та практичні аспекти дисципліни та дозволяють з'ясувати здатність студента до логічного мислення та послідовних, правильних дій. Комп'ютерні навчальні та контролюючі програми складаються з дотриманням певних вимог. Кожна програма має певну мету і вказує послідовність виконання завдань, дає можливість повторення у випадку помилки в тій чи іншій дії студента, веде облік дій студента, коментує і оцінює дії студента з кожної окремої частини роботи та за всю роботу. Сучасні комп'ютерні системи мають багатофункціональні можливості в організації навчального процесу. Програми складені таким чином, що вони можуть працювати в режимах інформатора, репетитора, тренажера, контролюючого та моделюючого засобів. Інформаційно-навчальні програми використовуються для отримання знань та контролю за рівнем засвоєння тем під час навчання і самостійної роботи. Теоретична частина комплексних кваліфікаційних завдань для випускників спеціальності "Сестринська справа" I та II рівнів підготовки представлена пакетами тестів. У завдання включені тести з медсестринства в терапії, медсестринства в педіатрії, медсестринства в хірургії, основ сестринської справи та інших спеціальних дисциплін (I рівень підготовки); клінічного медсестринства, менеджменту в медсестринства, основ педагогіки, методології науково-дослідної роботи та інших спеціальних дисциплін (II рівень підготовки), які дають можливість перевірити знання студентів в комплексі і об'єктивно їх оцінити.

Специфічні інструментальні можливості комп'ютерів, їх психолого-педагогічне забезпечення стають важливою складовою сучасних технологій навчання та виховання. Саме комп'ютер дає змогу істотно доповнити традиційні дидактичні засоби, зробити їх ефективнішими. Тому виникає потреба спрямувати зусилля на з'ясування дидактичних можливостей комп'ютерних засобів навчання на різних етапах засвоєння змісту медсестринської освіти; на виявлення ефективності різних моделей навчання з використанням нових інформаційних технологій. Це дає змогу не фрагментарно використовувати комп'ютери, а проектувати цілісні комп'ютерні системи навчання та виховання.

Пріоритетними напрямками удосконалення

навчально-виховного процесу підготовки медичних сестер є розвиток індивідуальних форм навчання, впровадження інтегрованих занять, розвиток інформаційної бази, оптимальне насичення її автоматизованими системами дослідження на основі комп'ютерної техніки.

До недавнього часу в медичних навчальних закладах I рівня акредитації, а подекуди і до сьогоднішнього дня, основною формою теоретичного навчання був урок – на зразок шкільної системи та підходів, що значно звужувало можливості викладачів та спрощувало до примітивізму відтворення та перевірку глибини засвоєння студентами одержаних знань. Нові технології навчання викликають особливий інтерес викладачів з об'єктивних причин. По-перше: розпочалися докорінні зміни існуючих стереотипів організації навчального процесу, його змісту, є потреба в розвитку творчої ініціативи викладачів у пошуках ефективних форм і методів педагогічної діяльності при переході від традиційних пасивних форм занять до нестандартних методів індивідуального навчання. По-друге: збільшується можливість виявити найобдарованіших студентів для подальшого їх навчання.

Все більшого визнання серед студентів та викладачів медсестринської спеціальності знаходять нестандартні форми методики проведення занять: творчі дискусії, заняття-конкурси, інтегровані заняття з участю кількох викладачів споріднених дисциплін, "ділові ігри" з моделюванням конкретних професійних ситуацій, особливо з клінічних дисциплін, які стосуються допомоги в невідкладних станах, коли медична сестра повинна швидко знаходити оптимальні рішення, теоретичні конференції, організація роботи наукових гуртків, круглі столи, "тижні предмету", на яких студенти виступають з науковими рефератами, повідомленнями і так інше.

Крім всіх вище перерахованих ефективних методів навчання, за нашою думкою, особливої уваги заслуговує модульно-рейтингова система навчання, яка запроваджена в коледжі з 1993 р. Запропонована нами система може бути сформульована так: диференційована за основними етапами навчання, побудована на продуктивно-творчому методі і піддана етапному діагностико-діяльнісному контролю технологія, яка за певних умов може вивести якість знань студентів на відповідний рівень. Модульно-рейтингова система контролю знань студентів при вивченні дисциплін є важливим елементом прогресивної технології, яка націлена на забезпечення ритмічної роботи, для чого дисципліну, що вивчається, розбивають на окремі блоки – модулі. Ця система оцінювання знань студентів охоплює декілька видів контролю: тестові завдання, самостійні та контрольні роботи,

індивідуальні завдання, звіти про виконання практичних робіт, експрес-контроль. Структура завдань для модульного контролю та критерії їх оцінювання з конкретної навчальної дисципліни розробляються викладачами-предметниками і погоджуються на засіданнях циклових (предметних) комісій. Модульна оцінка – це середня арифметична кількість балів теоретичної та практичної частин модуля, кожна з яких оцінюється в 100-бальній шкалі.

Головними принципами та засадами рейтингового підсумкового контролю є, насамперед, об'єктивність оцінювання. Вона забезпечується такими чинниками: більш ґрунтовним порівняно з традиційною схемою формуванням підсумкової оцінки з навчальної дисципліни; використанням при проведенні контрольних заходів рівних за складністю або однакових завдань для всіх студентів, уніфікованих для конкретного рівня підготовки; систематичністю контролю якості знань студентів; неперервністю контролю.

Чим більше уваги викладач приділяє методиці навчання, чим вони більш різноманітні, чим повніше вони розкривають студентам суть змісту навчальної дисципліни, тим більше посилюється сприйняття, тим свідоміше вони засвоюють знання, активніше та ефективніше їх опрацьовують і втілюють у практику. Результати модульно-рейтингової системи враховуються при визначенні іменних стипендіатів, нарахуванні стипендії, переведенні студентів з контрактної форми навчання на державну та навпаки.

Застосування найрізноманітніших сучасних педагогічних технологій дозволило досягти студентами спеціальності "Сестринська справа" досить високих показників рівня знань та оволодіння практичними навичками при їх оцінці на випускних іспитах, починаючи з 1993 р. порівняно з минулими роками, коли ще застосовувалось традиційне навчання за поурочною системою (таблиця 1). Високі середні бали свідчать про ефективність та доцільність вказаних засобів, методичних та організаційних систем для підняття культури знань у студентів, їх цікавості до навчання і бажання займати відповідне місце у рейтингу.

Вивчення відгуків про студентів та випускників Львівського державного медичного коледжу з баз практики та місць праці в лікувально-профілактичних установах м. Львова та області показало, що рівень підготовки отриманого ними поповнення відповідає сьогоденним вимогам організації лікувально-діагностичного та профілактичного процесів, а самі молоді фахівці вигідно вирізняються серед випускників інших медичних закладів освіти аналогічного рівня.

Результати складання державних іспитів студентами спеціальності “Сестринська справа”
I та II рівнів підготовки за 1993-1999 роки (середній бал)

Назва спеціальності	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
I рівень: -“Сестринська справа”	4,2 ±0 34	4,0 ±0 29	4,1 ±0,33	4,0 ±0 28	4,0 ±0 27	4,2 ±0 29	4,2 ±0 3
II рівень: -“Сестринська справа”	-	-	-	-	4,6 ±0,33	4,4 ±0 31	4,4 ±0 3

Висновки. 1. Сучасний рівень організації практичної охорони здоров'я вимагає інтенсифікації та удосконалення змісту підготовки медичних сестер різного освітнього і кваліфікаційного рівнів. 2. Методичні принципи організації навчально-виховного процесу повинні бути спрямовані на активізацію самостійної роботи студентів та індивідуальних підходів в їх навчанні відповідно до рівня сприйняття та інтелектуального розвитку. 3. Все ширшого

застосування знаходять нетрадиційні методи навчання, які урізноманітнюють процес підготовки майбутніх медичних сестер, сприяють розвитку логічного мислення, здатності швидкого пошуку оптимальних дій у складних практичних ситуаціях. 4. Комплексне застосування новітніх педагогічних підходів у викладанні та контролю рівня знань і практичних навичок студентів підвищують кінцевий рівень підготовки майбутніх фахівців сестринської справи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вороненко Ю.В. Шляхи наближення вищої медичної освіти в Україні до міжнародних стандартів //Українські медичні вісті. – 1997. – Т. 1.-С.59-60.
2. Голубченко В.С., Абдулаев К.А. Перестройка среднего медицинского образования – веление времени // Здравоохранение Казахстана. – 1991. - № 1.- С.68-69.
3. Сердюк А.М., Вороненко Ю.В., Вітенко І.С. Підготовка медичних кадрів в Україні: стан та проблеми // Проблеми підготовки медичних та фармацевтичних кадрів України. – Одеса. – 24-26 вересня 1997 р. – С.3-6.

SUMMARY

MODERN APPROACHES TO NURSES TRAINING

M.B.Shehedyn

Modern requirements to the organization of nurses' training and their realization in Lviv State Medical College are reflected in the article Different non-traditional approaches to educational process and control of it's quality are described.

The effectiveness of using the new methods of training and control of students' knowledge is substantiated.